

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР ВИЩОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗИТКУ

EUROPEAN HIGHER EDUCATION AREA: MODERN VECTORS OF DEVELOPMENT

УДК 378:373.3.011.3-051](44)

Людмила Козак

ORCID iD 0000-0002-4528-1905

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри дошкільної освіти,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
б-р. І. Шамо, 18/2, 02154, Київ, Україна,
l.kozak@kubg.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МАТЕРИНСЬКИХ І ПОЧАТКОВИХ ШКІЛ У ФРАНЦІЇ

У статті висвітлено особливості підготовки майбутніх вчителів материнських і початкових шкіл у системі вищої педагогічної освіти Франції. В 2013 році була завершена реорганізація університетів, в структуру яких увійшли Вищі школи з підготовки педагогічних кадрів (ESPE). Показано, що всі ESPE пропонують для підготовки вчителів магістерську програму Master MEÉF – магістр у галузі навчання, освіти та професійної підготовки, яка розрахована на два роки навчання та передбачає поглиблення спеціально-наукової підготовки протягом першого року, психолого-педагогічну й загальноосвітню підготовку, а також педагогічну практику протягом усього періоду навчання в ESPE; подано характеристики етапів підготовки майбутніх вчителів у новостворених школах; встановлено, що підготовка вчителів материнських і початкових шкіл є полівалентною, що надає їм право проводити в цих закладах заняття з математики, французької мови, музики, образотворчого мистецтва, фізичної культури, художньої праці тощо; проаналізовано навчальний план підготовки вчителів материнських і початкових шкіл за програмою Master MEÉF у Вищій школі з підготовки педагогічних кадрів міста Лілля Північної Франції; розглянуто особливості проведення конкурсного іспиту CRPE (конкурсний набір шкільних вчителів); розкрито особливості практичної підготовки майбутніх вчителів та підвищення кваліфікації вчителів після завершення навчання в ESPE.

Ключові слова: вищі школи з підготовки педагогічних кадрів; вчитель материнської і початкової школи; магістр; освітній процес; педагогічна освіта.

Вступ. Одним із важливих соціальних і культурних завдань, що стоять сьогодні перед українською державою, є інтеграція вітчизняної системи педагогічної освіти до європейського освітнього простору. Актуальність цієї проблеми очевидна, тому що які б зміни не відбувалися в системі освіти, всі вони в кінцевому підсумку виходять на вчителя, від рівня професійної підготовки якого безпосередньо залежать стан і перспективи розвитку освіти в будь-якій країні. Вирішити це завдання неможливо без ретельного вивчення конструктивного педагогічного досвіду європейських країн. Особливої уваги потребує дослідження теорії та практики підготовки педагогічних кадрів у Французькій республіці. У процесі свого розвитку французька система підго-

товки вчителів уже вирішувала проблеми, що стоять сьогодні перед українською педагогічною освітою. Саме це обґрунтовує інтерес до вивчення французького досвіду професійної підготовки вчителів, зокрема материнських і початкових шкіл, що допомогло б у виробленні нових підходів до організації підготовки педагогічних кадрів в Україні.

Аналіз педагогічних досліджень показав, що питання професійної підготовки вчителів у Франції привертають увагу багатьох вітчизняних вчених, зокрема: розвиток системи підготовки педагогічних кадрів (В. Лашихіна), гуманізація сучасної педагогічної освіти (Е. Харченко), підготовка вчителів для середніх навчальних закладів (О. Романенко), підготовка вчителів іноземних мов (О. Голотюк).

Водночас проблема підготовки вчителів початкової ланки освіти (материнських і початкових шкіл) в контексті змін, що відбулися в системі вищої педагогічної освіти Франції після реформ 2013 року залишається актуальною та недостатньо висвітленою.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей професійної підготовки майбутніх вчителів материнських і початкових шкіл у Франції задля подальшого їх врахування в організації освітнього процесу у вищих педагогічних навчальних закладах України.

Результати дослідження. Початок XXI століття ознаменувався новою кризою як світових освітніх систем, так і професії вчителя. У зв'язку з цим, у Франції протягом останнього десятиліття основні дослідження, пілотні проекти і реформи в галузі освіти стосувалися саме вищої школи і, особливо, вищої педагогічної освіти. 10 серпня 2007 року було прийнято Закон «Про вищу професійну освіту», що затвердив поетапну реорганізацію університетів і інститутів для підготовки вчителів (IUFM) з метою поліпшення якості професійної освіти. Передбачалося введення до 2012 року нових класифікацій і ступенів, декларувалася бюджетна і кадрова університетська автономія (Дудко, 2016, с. 120–121).

Остаточна реструктуризація системи вищої педагогічної освіти була закріплена Законом про освіту від 8 липня 2013 року про реорганізацію школи Французької Республіки (LOI n° 2013-595 du 8 juillet 2013 d'orientation et de programmation pour la refondation de l'école de la République). В результаті проведеної реорганізації Університетські інститути для підготовки вчителів (IUFM) були замінені на вищі школи з підготовки педагогічних кадрів (фр. ESPE – les écoles supérieures du professorat et de l'éducation).

В нових школах навчання майбутніх учителів стало довшим на рік, істотно розширився і збагатився зміст освіти. Було збільшено кількість годин на проходження практики в школах і вдосконалено умови для проведення науково-дослідницької роботи. ESPE здійснюють підготовку вчителів початкової та середньої ланки, викладачів вищих навчальних закладів, наукових працівників і представників практично всіх професій, так чи інакше пов'язаних з освітою, тоді як існуючі раніше університетські інститути для підготовки вчителів готували тільки працівників для дошкільних закладів, початкової та середньої школи. Також у завдання Вищих шкіл з підготовки педагогічних кадрів входить організація курсів з підвищення кваліфікації і перекваліфікації працівників освіти, проведення наукових досліджень у галузі педагогічної науки, розвиток і просування інноваційних методик навчання, а також виконання експертних завдань із професійної підготовки вчителів у багатьох країнах світу (ESPE : Les Écoles supérieures du professorat et de l'éducation).

Слід зазначити, що особлива увага у вищих педагогічних школах приділяється підготовці вчи-

телів материнських шкіл (дитячих садків) (фр. écoles maternelles) та початкових шкіл (фр. école élémentaire). Вона є такою ж, як у інших категорій вчителів і передбачає отримання повної вищої освіти, широкої спеціальної і загальноосвітньої підготовки. Майбутнім учителям материнських і початкових шкіл потрібні різноманітні й глибокі знання в багатьох галузях науки і видах діяльності, оскільки їм належить всебічно розвивати своїх вихованців.

У Франції вчителі материнської і початкової школи (фр. professeurs des écoles) є викладачами першого ступеня (professeurs du I degré). Вони працюють з дітьми від 2 до 11 років, тобто починаючи з першого року перебування дитини в дитячому садку та закінчуючи роботою в останньому класі початкової школи. Полівалентна підготовка вчителів цієї категорії надає їм право проводити в цих закладах заняття з музики, образотворчого мистецтва, фізичної культури, розвитку мовлення, художньої праці тощо (Лащихіна, 2009, с. 121).

Особливістю професійної підготовки майбутніх учителів материнських і початкових шкіл у Франції є її здійснення на базі трирічної освіти в одному з університетів, де студенти отримують спеціально-наукову підготовку й диплом ліценціата (фр. – licence). При переході з університету в ESPE конкурсу не існує, а перехід дозволяється студентам зі ступенем ліценс будь-якого спрямування. Але вступати до Вищих шкіл з підготовки педагогічних кадрів може лише особа, яка склала вступний іспит (найчастіше це письмовий тест з французької мови й математики) та пройшла співбесіду, що дозволяє з'ясувати рівень мотивованості вибору педагогічної професії, інтелектуальний рівень і загальну культуру абітурієнта (Enseigner de la maternelle à l'élémentaire : le CRPE).

Згідно з Законом від 2013 року всі ESPE пропонують для підготовки вчителів магістерську програму Master MEEF – магістр у галузі навчання, освіти та професійної підготовки (Master Métiers de l'Enseignement, de l'Éducation et de la Formation) для різних ступенів, яка розрахована на два роки навчання та передбачає поглиблення спеціально-наукової підготовки протягом першого року, психолого-педагогічну й загальноосвітню підготовку, а також педагогічну практику протягом усього періоду навчання в ESPE. Також центральним у змісті програми є навчання цифровим технологіям, використання інноваційних методів, проведення наукових досліджень, міжнародні стажування. Така підготовка сприяє формуванню навичок, які будуть корисні вчителям упродовж всієї їхньої кар'єри (Les ESPE pour former les futurs enseignants).

Слід зазначити, що зміст навчання майбутніх вчителів материнських і початкових шкіл за програмою Master MEEF (M1) структурований таким чином, щоб отримати компетенції, організовані в п'ять основних блоків:

1. Знання предметів, що викладаються в школі;

2. Знання і досвід викладання предметів (дидактика);
3. Ініціювання наукових досліджень;
4. Контекст здійснення професійної діяльності;
5. Вирішення професійної ситуації (+навчання, коучинг, стажування) (Fakulté d'Education université de Montpellier).

Названі блоки є для всіх без винятку ESPE орієнтиром у розробці цілей, змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів.

Перший і другий блок стосується багатопредметності в професії вчителя. Майбутні вчителі повинні оволодіти знаннями концептів, основних понять, послідовності й ключових методів дисциплін, що викладаються; засвоїти дидактичні знання, необхідні для розуміння, застосування й оцінювання знань учнів з усіх дисциплін; бути спроможними організувати навчально-виховну роботу в класі. Третій блок пов'язаний з формуванням дослідницьких компетенцій студентів, залученням їх до наукової роботи. Четвертий блок стосується розвитку компетенцій учителя, пов'язаних із засвоєнням своїх функціональних обов'язків, розвитком умінь керувати класом, застосовувати педагогічні методи, упроваджувати різні форми роботи з учнями в межах класу, а також усвідомленням цілей і цінностей освіти, набуття знань з історії шкільної системи, освітньої політики, організації та розвитку освітніх установ тощо. П'ятий блок торкається вміння розробляти, застосовувати на практиці й аналізувати навчальні ситуації. «Застосовувати початкові ситуації означає, на думку французьких педагогів, уміло організувати освітній простір класу й управляти шкільним часом відповідно до різних видів діяльності; управляти різними етапами уроку; чергувати час на дослідження й узагальнення; використовувати належним чином наочні допоміжні засоби, різні види допомоги: дошку, письмові й аудіовізуальні документи, сучасні інформаційні технології тощо; адаптувати форми своєї участі або втручання відповідно до типів ситуацій і передбачених видів діяльності; допомогти учням усвідомити правила поведінки й ресурси, властиві різним видам діяльності; здобувати користь з помилок або успіхів учнів» (Харченко, 2013, с. 163).

На прикладі навчального плану підготовки вчителів материнських і початкових шкіл за програмою Master MEÉF у Вищій школі з підготовки педагогічних кадрів міста Лілля Північної Франції (фр. l'ESPE Lille Nord France) вивчимо, як же в практиці сучасної педагогічної освіти вирішуються поставлені завдання (Guide des études Master 1 Métiers de l'Enseignement de l'Education et de la Formation / ESPE Lille Nord de France).

Навчальний план підготовки магістрів першого року навчання (Master 1) складає 2 семестри та налічує 496 год. на вивчення дисциплін. Упродовж року студенти вивчають 10 модулів, кожен з яких може включати від 1 до 6 навчальних дисциплін. На педагогічну практику відведено п'ять тижнів. Слід

вказати, що більша частина навчальних дисциплін містять дидактичну складову. Тобто студенти вивчають як саму навчальну дисципліну, так і методику її викладання.

Наведемо перелік модулів і включених до них дисциплін, а також кількість годин на їх вивчення у кожному семестрі:

Модуль «Дисциплінарна та дидактична культура математики» – 60 год.

- математика – 30 год. (1/2 семестр).

Модуль «Дисциплінарна та дидактична культура французької мови» – 60 год.

- французька мова – 30 год. (1/2 семестр).

Модуль «Дисциплінарна та дидактична культура науки» – 80 год.

• викладання фізичної культури і спорту (EPS) – 20 год. (1/2 семестр).

- науки про Життя і Землю / фізика і технології – 20 год. (1/2 семестр).

Модуль «Дисциплінарна та дидактична культура соціальних наук» – 80 год.

- історія / географія – 20 год. (1/2 семестр).

- історія мистецтв / громадянське виховання та мораль – 20 год. (1/2 семестр).

Модуль «Дисциплінарна та дидактична культура мистецтва» – 40 год.

• образотворче мистецтво / музичне мистецтво – 20 год. (1/2 семестр).

- Модуль «Цифрова культура та ІКТ» – 12 год.

• використання цифрових технологій в класі – 6 год. (1 семестр);

• цифрова грамотність і сучасні засоби інформації та комунікації – 6 год. (2 семестр).

- Модуль «Іноземна мова» – 24 год.

• англійська, іспанська, німецька (за вибором) – 12 год. (1/2 семестр).

Модуль «Ініціювання наукових досліджень» – 36 год.

• введення в науку і наукові підходи – 18 год. (1 семестр);

• розвиток науково-дослідного проекту – 18 год. (2 семестр).

Модуль «Контекст здійснення професійної діяльності» – 72 год., передбачає вивчення дисциплін, що є спільними для різних рівнів, а також вивчення спеціальних фахових дисциплін, зокрема:

- освітня політика – 16 год. (1 семестр);

• історія шкільної системи та державна політика в галузі початкової освіти – 14 год. (1 семестр);

• дитяча психологія та академічне навчання – 6 год. (1 семестр);

• теорії навчання і психологічні процеси – 12 год. (2 семестр);

• спеціальна освіта і навчання учнів з обмеженими можливостями – 12 год. (2 семестр);

• педагогічна взаємодія та форми навчання (проект, диференційовані, кооперативні) – 12 год. (2 семестр).

Модуль «Вступ у професію» – 32 год., включає педагогічну практику та спеціальні навчальні дисципліни:

- спостереження і аналіз ситуацій – 16 год. (1 семестр);
- викладання і навчання в дитячому садку – 16 год. (2 семестр).

Аналіз змісту навчального плану підготовки вчителів материнських і початкових шкіл першого року навчання у ESPE міста Лілля Північної Франції свідчить, що початкова підготовка вчителів має такі особливості:

- чітка структура плану, що складається з семи навчальних одиниць: дисциплінарна, дидактична, дослідження, електронна культура, жива (іноземна) мова, зв'язок з професійною діяльністю, вирішення професійних ситуацій, що забезпечують широку загальну і спеціальну фахову підготовку;
- опанування дидактичних аспектів практично з кожної дисципліни;
- вибір послідовності вивчення окремих дисциплін;
- різноманітність форм організації навчання: лекції, семінари, практикуми.

Одним з головних складників підготовки майбутніх вчителів є педагогічна практика, яка сприяє першому зануренню в професійну дійсність, є необхідною для опанування основ дидактичної й загальної підготовки, сприяє накопиченню фактів і практичного досвіду для проходження конкурсних іспитів.

Програмою практики передбачено ознайомлення студентів в загальних рисах з проблемами освіти, з різними циклами навчання дітей, відвідування уроків у материнській і початковій школах, їх аналіз, а також проведення уроків спільно з учителем. Практика проходить під керівництвом викладачів ESPE та вчителів школи, в якій вона організовується. Також, студенти багато часу проводять у Центрі педагогічної документації, де вчать самостійно працювати, використовуючи технічні й аудіовізуальні засоби, різну документацію, що стосується системи освіти. Велика увага приділяється самостійній роботі студентів. Величезна кількість письмових робіт і творів на різноманітні теми з усіх предметів, реферати та курсові роботи є нормою для французьких студентів (Les ESPE pour former les futurs enseignants).

Головне завдання професійної педагогічної освіти на першому році навчання в ESPE полягає в тому, щоб підготувати майбутніх учителів материнських і початкових шкіл до успішної участі в Національному конкурсі CRPE (конкурсний набір шкільних вчителів). Тому після закінчення першого року навчання для отримання ступеня Master MEEF M1 студенти повинні здати конкурсні іспити CRPE, що дозволяє їм перейти на другий рік навчання і отримати статус вчителя-стажиста материнської або муніципальної початкової школи (Enseigner de la maternelle à l'élémentaire : le CRPE).

Конкурс CRPE складається з письмових (французька мова і математика) і усних (професійне моделювання та технічне обслуговування) тестів. Конкурсанти повинні знати зміст програм дошкільного закладу та початкової школи, умови навчання в початковій школі, цикли початкової освіти, зміст та методику викладання навчальних дисциплін в дошкільному закладі та початковій школі (Les épreuves du concours externe spécial et du second concours interne spécial de recrutement de professeurs des écoles).

Після успішного проходження конкурсу CRPE його переможці призначаються вчителями-стажистами в школу і направляються в один із департаментів Академії, в якому вони склали іспити. Упродовж навчального року вони проходять оплачуване стажування і навчання в рамках другого року Master MEEF (M2) (Les épreuves du concours externe spécial et du second concours interne spécial de recrutement de professeurs des écoles).

Аналіз навчального плану підготовки магістрів другого року навчання (Master 2) за програмою Master MEEF (M2) у Вищій школі з підготовки педагогічних кадрів міста Лілля Північної Франції свідчить, що вчителям-стажистам запропоновано модулі, що і у перший рік навчання, але з новим елементом дидактичної й дисциплінарної полівалентної підготовки. Базові знання з дисциплін, відповідно, доповнюються, а також розширюються компетенціями, властивими для майбутньої професійної діяльності вчителя материнської та початкової школи. При цьому кількість годин на вивчення предметів значно скорочується (172 год.). Це пояснюється тим, що більша частина навчальних годин відведена на стажування в школі (аналог інтернатури медичного вузу).

Отже, важливу роль на другому році навчання відіграє стажування в школі. Керують роботою молодого вчителя викладачі ESPE та інспектори Академії. Слід відмітити, що у кожного вчителя-початківця є свій тьютор. Він повністю супроводжує молодого вчителя при підготовці до уроків і при їх аналізі, як мінімум раз на тиждень відвідує його уроки, консулює по телефону і електронній пошті. Тьютором є вчитель, який працює з дітьми в базовій школі ESPE. Зазначимо, що роботодавцем в даному випадку виступає не школа, а ESPE. Щороку за тьютором закріплюють одного-трьох «практикантів».

Після закінчення стажування молодий учитель складає іспити, за результатами яких отримує (або не отримує) право працювати вчителем самостійно. Оцінює молодого вчителя конкурсна комісія. До неї входить інспектор Академії, представники ESPE і роботодавця (школи, коледжу, ліцею) (Как работают учителя во Франции).

Після отримання молодим вчителем диплому робота з ним не припиняється. Педагоги постійно отримують науково-методичну підтримку, як мінімум раз на місяць до них на уроки приходить інспектор Академії. Він же регулярно проводить

контрольні роботи з дітьми, які рекомендовані Міністерством освіти.

Слід зазначити, що контрольна робота – не тільки спосіб перевірити вчителя, а й можливість скорегувати його роботу, допомогти йому. На підставі виявлених проблем і труднощів у дітей формулюються рекомендації вчителю: на що йому потрібно звернути увагу в своїй роботі, як подавати ту чи іншу інформацію. Ці ж результати є основою для формування програми підвищення кваліфікації вчителя. Інспектор, у якого є не тільки контролюючі, а й управлінські функції, в разі необхідності закладає в бюджет на наступний рік суму, необхідну для підвищення кваліфікації вчителя. Недолік фінансування не є перешкодою для організації необхідного педагогам підвищення кваліфікації. Якщо вчителю потрібна допомога, вона буде надана. Для 1-2 вчителів це буде індивідуальна робота, а якщо набирається три і більше педагогів, планують курси, шукають потрібних викладачів в університеті, в ESPE. Тематика, обсяг, періодичність підвищення кваліфікації визначається, виходячи з виявлених труднощів та індивідуальних запитів, хоча є й ліцензовані програми підвищення кваліфікації (Как работают учителя во Франции).

Важливо відмітити, що вчителі – це державні службовці, тому на них поширюються ті ж вимоги, що і на інших держслужбовців. Наприклад, через антикорупційні норми не можна працювати на одному місці більше 8 років.

Щоб влаштуватися в нову школу, потрібно витримати серйозний конкурс. Для участі в конкурсі вчитель повинен показати результати, яких він домогся на попередньому місці роботи. Звісно, він

зацікавлений в тому, щоб ці результати були хорошими. До них відносяться матеріали незалежної оцінки якості та портфоліо власних досягнень. Тому підвищення кваліфікації для французьких вчителів є не тільки обов'язком, а й необхідністю для професійного зростання, обов'язковою умовою для продовження педагогічної кар'єри (там само).

Висновок. Підготовка вчителів материнських і початкових шкіл у сучасній Франції здійснюється у Вищих школах з підготовки педагогічних кадрів (ESPE) за дворічною магістерською програмою Master MEËF – магістр у галузі навчання, освіти та професійної підготовки, що передбачає баланс між навчанням та стажуванням в школі. Особливостями професійної підготовки майбутніх учителів є: здійснення її на базі диплома ліценціата (bac + 3 – перший університетський рівень) та конкурсних вступних випробувань; полівалентність теорії і практики педагогічної освіти, яка будується на основі різних дисциплін, що викладаються у материнській і початковій школах; складання після першого року навчання (M1) державних конкурсних іспитів CRPE (конкурсний набір шкільних вчителів) на визначення професійної кваліфікації, проведення яких забезпечує відбір гідних кандидатів на посади вчителів французьких навчальних закладів; проходження студентами упродовж другого року навчання (M2) оплачуваного педагогічного стажування, що має за мету спростити перехід до практичної діяльності і розвивати науково-дослідницькі уміння студентів; постійне підвищення кваліфікації французьких вчителів, що є необхідністю для професійного зростання та обов'язковою умовою для продовження педагогічної кар'єри.

Література

- Дудко С. А. Преобразования в системе высшего педагогического образования Франции после реформ 2013 года. *Ценности и смыслы*. № 5 (45). 2016. С. 120–130.
- Как работают учителя во Франции. URL: http://eduurfo.ru/analytics/index.php?ELEMENT_ID=29555 (дата звернення: 03.08.2017).
- Кананькина Е. С. Система профессионального обучения во Франции. *NB: Административное право и практика администрирования*. 2013. № 11. С. 101–122. doi: 10.7256/2306-9945.2013.11.781. URL: http://e-notabene.ru/al/article_781.html (дата звернення : 27.07.2017).
- Лащихина В. П. Развитие системы подготовки педагогических кадров у Франции (двух половина XX – начало XXI ст.) : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.01. Київ, 2009. 198 с.
- Харченко Т. Г. Гуманізація сучасної педагогічної освіти у Франції: теорія і практика : монографія / Т. Г. Харченко. Луганськ, 2013. 560 с.
- Enseigner de la maternelle à l'élémentaire : le CRPE. URL: <http://www.devenirenseignant.gouv.fr/pid33983/enseigner-maternelle-elementaire-crpe.html> (дата звернення: 01.08.2017).
- ESPE : Les Écoles supérieures du professorat et de l'éducation. URL: <http://www.education.gouv.fr/cid72796/espe-les-ecoles-superieures-du-professorat-et-de-l-education.html> (дата звернення: 02.08.2017).
- Fakulté d'Education université de Montpellier. URL: http://www.fde.univ-montp2.fr/internet/site/devenir_enseignant/profecole/modele/index.php?f=index(дата звернення: 10.07.2017).
- Guide des études Master 1 Métiers de l'Enseignement de l'Éducation et de la Formation / ESPE Lille Nord de France. URL: <http://www.espe-Inf.fr/> (дата звернення: 05.07.2017).
- L'annuaire des ESPE (Écoles Supérieures du Professorat et de l'Éducation). URL: <http://vocationenseignant.fr/l-annuaire-des-espe-ecoles-superieures-du-professorat-et-de-l-education> (дата звернення: 02.07.2017).
- Les épreuves du concours externe spécial et du second concours interne spécial de recrutement de professeurs des écoles. URL: <http://www.devenirenseignant.gouv.fr/cid98655/les-epreuves-crpe-externe-special-second-crpe-interne-special.html> (дата звернення : 06.07.2017).

Les ESPE pour former les futurs enseignants. URL: <http://www.devenirenseignant.gouv.fr/pid33962/les-espe-pour-former-les-futurs-enseignants.html> (дата звернення: 05.08.2017).
LOI n° 2013-595 du 8 juillet 2013 d'orientation et de programmation pour la refondation de l'école de la République. URL: <http://www.education.gouv.fr/cid102387/loi-n-2013-595-du-8-juillet-2013-d-orientation-et-de-programmation-pour-la-refondation-de-l-ecole-de-la-republique.html> (дата звернення: 05.07.2017).

References

- Dudko, S. A. (2016). Preobrazovaniya v sisteme vyssheho pedagogicheskoho obrazovaniya Frantsyi posle reform 2013 hoda [Transformations in the system of higher education in France after the reforms of 2013]. *Tsennosty i smysly*. 5 (45). 120–130 (rus).
Kak rabotayut uchitelia vo Frantsyi [How teachers work in France]. Retrieved from http://eduardo.ru/analytics/index.php?ELEMENT_ID=29555. (rus).
Kananykina, E. S. (2013). Sistema professional'noho obucheniya vo Frantsyi [Vocational training system in France]. *Administrativnoye pravo I praktika Administrirovaniya*. №11, 101–122. doi: 10.7256/2306-9945.2013.11.781. Retrieved from http://e-notabene.ru/al/article_781.html (rus).
Lashchyhina, V. P. (2009). Rozvytok systemy pidhotovky pedahohichnyh kadriv u Frantsiyi (druha polovyna XX – pochatok XI st.) [Development of the training system for teaching staff in France (second half of the XX – beginning of the XXI century)]. Candidate's thesis : 13.00.01, 198 (ukr).
Kharchenko, T. G. (2013). *Humanizatsiya suchasnoyi pedahohichnoyi osvity u Frantsiyi: teoriya i praktyka : monohrafiya [Humanization of modern pedagogical education in France: theory and practice: monograph]*. Lugansk, Ukraine: View of DZ “LNU named after Taras Shevchenko”, 560 (ukr).
Enseigner de la maternelle à l'élémentaire : le CRPE. Retrieved from <http://www.devenirenseignant.gouv.fr/pid33983/enseigner-maternelle-elementaire-crpe.html> (fr).
ESPE : Les Écoles supérieures du professorat et de l'éducation. Retrieved from <http://www.education.gouv.fr/cid72796/espe-les-ecoles-superieures-du-professorat-et-de-l-education.html> (fr).
Fakulté d'Education université de Montpellier. Retrieved from http://www.fde.univ-montp2.fr/internet/site/devenir_enseignant/profecolet/modele/index.php?f=index
Guide des études Master 1 Métiers de l'Enseignement de l'Éducation et de la Formation / ESPE Lille Nord de France. Retrieved from <http://www.espe-lnf.fr/> (fr).
L'annuaire des ESPE (Écoles Supérieures du Professorat et de l'Éducation). Retrieved from <http://vocationenseignant.fr/l-annuaire-des-espe-ecoles-superieures-du-professorat-et-de-l-education> (fr).
Les épreuves du concours externe spécial et du second concours interne spécial de recrutement de professeurs des écoles. Retrieved from <http://www.devenirenseignant.gouv.fr/cid98655/les-epreuves-crpe-externe-special-second-crpe-interne-special.html> (fr).
Les ESPE pour former les futurs enseignants. Retrieved from <http://www.devenirenseignant.gouv.fr/pid33962/les-espe-pour-former-les-futurs-enseignants.html> (fr).
LOI n° 2013-595 du 8 juillet 2013 d'orientation et de programmation pour la refondation de l'école de la République. Retrieved from <http://www.education.gouv.fr/cid102387/loi-n-2013-595-du-8-juillet-2013-d-orientation-et-de-programmation-pour-la-refondation-de-l-ecole-de-la-republique.html> (fr).

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МАТЕРИНСКИХ И НАЧАЛЬНЫХ ШКОЛ ВО ФРАНЦИИ

Козак Людмила, доктор педагогических наук, доцент, профессор кафедры дошкольного образования, Киевский университет имени Бориса Гринченко, б-р. им. И. Шамо, 18/2, 02154 Киев, Украина, l.kozak@kubg.edu.ua

В статье освещены особенности подготовки будущих учителей материнских и начальных школ в системе высшего педагогического образования Франции. В 2013 году была завершена реорганизация университетов, в структуру которых вошли Высшие школы по подготовке педагогических кадров (ESPE). Показано, что все ESPE предлагают для подготовки учителей магистерскую программу Master MEEF – магистр в области обучения, образования и профессиональной подготовки, которая рассчитана на два года обучения и предусматривает углубление специально-научной подготовки в течение первого года, психолого-педагогическую и общеобразовательную подготовку, а также педагогическую практику в течение всего периода обучения в ESPE; дана характеристика этапов подготовки будущих учителей во вновь школах; установлено, что подготовка учителей материнских и начальных школ является поливалентной, что дает им право проводить в этих заведениях занятия по математике, французскому языку, музыке, изобразительного искусства, физической культуры, художественного труда и тому подобное; проанализирован учебный план подготовки учителей материнских и начальных школ по программе Master MEEF в ESPE города Лиля Северной Франции; рассмотрены особенности проведения конкурсного экзамена CRPE (конкурсный набор школьных учителей)

раскрыты особенности практической подготовки будущих учителей и повышения квалификации учителей после завершения обучения в ESPE.

Ключевые слова: высшие школы по подготовке педагогических кадров; учитель материнской и начальной школы; магистр; образовательный процесс; педагогическое образование.

FEATURES OF PROFESSIONAL PREPARATION FOR MATERNAL AND INITIAL SCHOOL TEACHERS IN FRANCE

Kozak Luydmila, Doctor of Pedagogical Sciences, Docent, Professor of the Department of Preschool Education Senior, Borys Grinchenko Kyiv University, 18/2 I. Shamo b., 02154 Kyiv, Ukraine, l.kozak@kubg.edu.ua

The article highlights the peculiarities of the professional training of teachers of maternity and elementary schools in the system of higher educational education of France. In 2013, the reorganization of universities was completed, which included the High Schools of Teacher Training (ESPE). It is shown that all ESPE offer Master MEEF – Master's Degree Program for Teachers Training, which is designed for two years of study and provides for deepening of special-scientific training for the first year, psychological, pedagogical and general education, as well as Pedagogical practice during the whole period of study at the ESPE; A description of the stages of preparation of future teachers in the newly created schools is given; Found that the preparation of teachers of maternity and elementary schools is polyvalent, which gives them the right to conduct classes in mathematics, French language, music, fine arts, physical culture, artistic work, etc.; The Master MEEF curriculum for primary and secondary school teacher training at the Lille Nordic School of Pedagogy has been analyzed; The features of conducting competitive exam CRPE (competitive set of school teachers) were considered; The peculiarities of the practical training of future teachers and the improvement of the skills of teachers after the completion of studies at the ESPE are revealed.

Key words: higher schools for the training of pedagogical personnel, teacher of maternal and initial school; master; educational process; teacher education.

Стаття надійшла до редакції 28.10.2017

Прийнято до друку 23.11.2017